

LONKIN IZLET NA VIPAVSKO

Starološko kulturno-zgodovinsko društvo Lonka je še mlado, a zelo delavno. Še leto dni ni od ustanovitve, pa ima za seboj že postavitev Logondrovih jasic, razstavo starih razglednic, Hatlakov koncert, Strahlov (diskusijski) večer, tek štirih mostov... pa tudi izlet.

V soboto, 27. septembra 2014 smo pripravili prvi društveni izlet na Vipavsko. Prijavilo se nas je kar 49, od tega tretjina mladine. V pravem poletno toplem jutru smo se podali na pot in po dobri uri že prispeli v trg Vipavo. Zakaj smo se odločili prav za Vipavo?

Vipava nas je nagovorila kot manjši kraj z bogato in dolgo zgodovino, že tu lahko potegnemo prvo vzporednico s Staro Loko, ki je tudi manjši kraj s prav tako bogato zgodovino. Stara Loka je ena prvih prafara na Kranjskem, vipavska župnija je prav tako prafara.

Stari center Vipave krasi Lanthierijeva graščina, ki je bila v prvi fazi obnovljena lansko leto, druga faza obnove pa poteka prav sedaj. Tudi Stara Loka ima Strahlovo graščino, ki poleg cerkve predstavlja središče naselja. Nekoč je bilo to znamenito gospostvo imenitnih plemiških rodbin; to je zamrlo okrog leta 1930, ko je umrl zadnji graščak Strahl. Od leta 1936 do sedemdesetih let je bil v njenih prostorih sprva Dom slepih, kasneje Center za slepe in slabovidne, zatem je nekaj časa gostila loške ustvarjalce in jim nudila ateljeje, v letih 1985–2008 je v njej gostoval Poštni muzej Slovenije, sedaj pa graščina, tako kot Lanthierijeva razglašena za kulturni spomenik državnega pomena, že več let sameva in seveda propada.

Vipavska graščina je izgubila svojega zadnjega lastnika leta 1910, med prvo vojno so bili v njej vojni piloti, delno je bila spremenjena v bolnišnico, v času fašizma je bila pod italijansko upravo, po drugi vojni pa se je v njej naselila Jugoslovanska armada in postala je Dom JNA, nekakšen kulturno družabni center za vojaški kader. Po letu 1991 se je vojska izselila in graščina je samevala. Občina Vipava je začela intenzivno iskati rešitve. Padale so različne ideje od vinogradniškega muzeja do igralnice, pa se nobena ni prijela.

Po ustanovitvi novogoriške univerze, ki je iskala primerne prostore, se je kmalu pokazala možnost, da bi morda univerza našla prostore prav tu, saj nudi graščina skupno kar 4.000 m² prostora. Nastalo je pismo o nameri in po nekaj letih se je to pismo spremenilo v stvarnost. Občina Vipava je skupaj z univerzo izdelala idejne načrte in projekt obnove ter zaprosila EU za denarno pomoč. Ta ji je bila res dodeljena in v dveh letih je bila prva faza (glavna stavba graščine) obnovljena. Vse to nam je ob ogledu notranjosti povedal občinski tajnik g. Jože Papež in nas opozoril na določene čeri pri izvajanju takega velikega projekta.

Kar sama se nam je vsilila misel, kako dobro bi bilo, če bi nam nekaj podobnega uspelo tudi v Stari Loki, kjer iščemo prostore za različne dejavnosti. Dokler je v nekdanji kaplaniji deloval Dom na Fari, kjer smo imeli razstave, razne večere, koncerte in prireditve, je bila ta dejavnost kar živahna, po vselitvi vrtca pa je večina tega zamrla. Kako bi rabili prostore za starološko župnijsko knjižnico (sedaj šteje 10.600 enot in izposodi preko 2.000 knjig letno), v gradu bi lahko imeli imeniten lokalni muzej z različnimi zbirkami, prireditvene prostore, razstavne prostore, tu bi lahko delovala glasbena šola, da naštejemo le nekaj dejavnosti.

V Vipavi smo si namreč ogledali tudi njihov lokalni muzej, v katerem so razstavljeni stari predmeti in oprema. Muzej gostuje v stari vipavski hiši v samem centru trga, lastnik hiše g. Jože Kebe je tudi lokalni vodič in rad pokaže tudi muzej. Predmete so nabrali po hišnih podstrešjih, lastniki so jih posodili.

Vipava se lahko pohvali tudi z lokalnim glasilom »Vipavski glas«. Prosvetno društvo Drago Bajc vključuje nekaj »zagnancev«, ki radi prostovoljno delajo, bodisi pri petju, igranju ali pisanju, ali folklori, imajo tudi tamburaše in še kaj. Glasilo je nastalo spontano, financira ga Občina in tudi sponzorji oziroma donatorji. Izhaja četrletno, prinaša pa najrazličnejše prispevke iz zgodovine kraja, domoznanstvo, folkloro, poezijo, utrip sodobnega življenja (šole, zavodi, gospodarstvo, društva itd.). Izdaja ga uredniški odbor. Če potegnemo tudi tu vzporednico s Staro Loko, ugotovimo, da bi se nekaj podobnega prileglo tudi našemu kraju.

Omembe vreden je bil še ogled pokopališča, kjer smo občudovali dva egipčanska sarkofaga iz obdobja 2.500 let pr. n. št., pa tudi ogled vipavske cerkve z Wolfovimi in Jelovškovi freskami. Vzporednica s Staro Loko bi nas opozorila na našo farno cerkev z znamenitimi loškimi nagrobniki iz prejšnjih stoletij in na Wolfove slike v kartušah glavnega in dveh stranskih oltarjev. Tudi v Stari Loki je Wolfova stenska slikarija krasila zadnjo steno prezbiterija, pa se je morala »umakniti« sedanjemu mogočnemu marmornemu oltarnemu nastavku.

Vipava je znana po deltastem izviru reke Vipave, zato smo si to čudo narave ogledali v Podfarovžu in Podskalcu, na Tabru ter pri Lipici.

Popoldne smo si ogledali veličasten mozaični spomenik v Vrhpolju pri Vipavi, ki ga je p. Marko Ivan Rupnik dokončal v lanskem letu in je res vreden ogleda, posebno še ob izčrpnih ob župnikovi razlagi.

Izlet smo zaključili na Gočah, znameniti srednjeveški, še lepo ohranjeni vasi, kjer so nas pogostili na Cejkotovi domačiji. Sredi vasi, v eni tesnih uličic stoji njihov dom, zidan iz lokalnega kamna, fliša, vse je tesno, prostori v raznih nivojih, temu primerno je tudi stopnic. Opogumili so se in začeli z gostinsko dejavnostjo. Nudijo penzione, hrano in pokušino domačih vin. Za dve leti je vse že razprodano in rezervirano. Med gosti je veliko tujcev.

Vipavsko smo zapuščali polni lepih vtisov in z mislijo, da bi se morda tudi sami česa naučili in poskusili narediti pri nas doma. Potrebno je združiti moči, dobro voljo in malo poguma!

Stara Loka, 15. oktobra 2014

Ana Florjančič, Vipavka